

Sacos samhällspolitiska program

Sacos samhällspolitiska program

Den samhällspolitiska utvecklingen

Samhällspolitiken i Sverige påverkas av beslut som fattas inom EU och utvecklingen i andra delar av världen. EU sätter ramen för svenskt beslutsfattande på flera områden som har stor betydelse för det fackliga arbetet och som påverkar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Den gröna omställningen utvecklar samhället och skapar nya möjligheter för nuvarande och kommande generationer. Globalisering och teknisk utveckling har länkat ihop länder i hela världen både ekonomiskt och politiskt. Det internationella samarbetet är avgörande för att nå åtgärder som mildrar klimatkrisen och för att uppfylla de globala målen för hållbar utveckling enligt Agenda 2030. Målen, som är integrerade i Sacos verksamhet, sammanfaller med det fackliga arbetets kärnvärden: att utjämna maktobalanser och ojämlikhet, möjligheter till försörjning och anständiga arbetsvillkor, en universell och god utbildning och utbyggda socialsystem.

Andelen av befolkningen som inte arbetar i relation till dem som arbetar ökar, och människor lever allt längre. Den ekonomiska standarden i samhället har höjts, och befolkningen efterfrågar mer välfärdstjänster av högre kvalitet. Det sätter starkt tryck på den offentliga välfärdsmodellen och dess finansiering – särskilt eftersom flera välfärdsyrken kännetecknas av bestående behov av kompetens. Skattesystemet måste säkerställa den långsiktiga finansieringen av offentlig sektor, utan att skapa negativa effekter på viljan att utbilda sig, arbeta eller driva företag.

Kunskap och bildning är nyckeln till individens och samhällets utveckling. Det är också avgörande för att förstå och värdera sanningshalten i information som sprids. Det sociala medielandskapet är stort och alla måste få den kunskap som krävs för att kunna skilja fakta från fiktion. Konspirationsteorier sprids snabbt på nätet. Det är viktigt att stödja dem som kämpar emot, och som jobbar för fakta och vetenskaplig evidens.

Hoten mot demokratin har ökat i flera länder i världen och Europa. Etablerade demokratiska institutioner har hamnat under press från politiker som vill stärka sina maktbefogenheter och möjligheter att sitta kvar vid makten. Universiteten är inte fredade, i stället ökar hoten mot den akademiska friheten i vår omvärld. Någon liknande utveckling syns ännu inte i Sverige, men debattklimatet har blivit hårdare, och odemokratiska idéer sprids även här. Den politiska viljan att detaljstyra högskolan är redan stark, och en fortsatt minskning av andelen basfinansiering minskar högskolans självständighet.

Den politiska och ekonomiska utvecklingen i omvärlden påverkar det fackliga arbetet. Coronakrisen har tydligt visat hur samhällsekonomiska förändringar och politiska beslut snabbt kan förändra inriktningen på arbetet. Saco måste ha den flexibiliteten. Men samtidigt ska Saco verka långsiktigt inom områden som är av särskilt intresse för Saco och dess medlemmar. Det samhällspolitiska programmet fokuserar därför på tre huvudfrågor som pekats ut i det förberedande kongressarbetet: en trygg, växande och innovativ arbetsmarknad, högre kvalitet på utbildning och utbildning ska löna sig.

En trygg, växande och innovativ arbetsmarknad

Teknisk utveckling är grunden för en innovativ och växande arbetsmarknad. Den effektiviserar arbetet, utvecklar arbetslivet, skapar nya jobb och branscher. Alla på arbetsmarknaden, oavsett sysselsättningsform, ska kunna utvecklas med den nya tekniken genom lärande i jobbet och återkommande kompetensutveckling. Kompetenta medarbetare är en förutsättning för att företag ska kunna hävda sig i konkurrensen och för att offentlig verksamhet ska kunna leverera tjänster av hög kvalitet i hela landet. Tillgång till kompetensutveckling varierar mellan branscher och yrkesområden. Arbetsgivaren har ansvaret för sin personal och för att kontinuerligt utveckla deras kompetens. För att arbetsmarknaden ska växa krävs även rätt förutsättningar för jobb och företagande.

En trygg arbetsmarknad kännetecknas av ett hållbart arbetsliv som i sin tur förutsätter god arbetsmiljö och starka offentliga trygghetsförsäkringar. Det behövs även under studietiden. I arbetsmiljöarbetet är de förebyggande insatserna viktigast. Ett väl fungerande arbetsmiljöarbete minskar riskerna för att människor drabbas av olyckor och ohälsa och skapar förutsättningar för ett långt arbetsliv. Bra arbetsmiljö ska ses som något som kan utveckla både arbetstagarna och verksamheten. Det är en investering som ökar verksamhetens kvalitet och gör konkurrensutsatta verksamheter mer produktiva.

En trygg arbetsmarknad är en transparent arbetsmarknad, där arbetsgivare och arbetstagare har kontinuerlig dialog om förutsättningarna för jobbet och gemensamt kommer fram till förbättringar. Digitala verktyg skapar stor flexibilitet i många jobb och kan underlätta för fler att kombinera familj och karriär. Men digitala verktyg gör det också enkelt för arbetsgivare att övervaka medarbetare. På en trygg arbetsmarknad ska arbetstagarna ha insyn i den teknik som används på arbetsplatsen. Vid utveckling och användning av digitala verktyg behöver individens rättssäkerhet och personliga integritet säkerställas genom transparens och professionens inflytande.

På en trygg arbetsmarknad har alla likvärdiga rättigheter och möjligheter. Arbetsmarknaden ska vara inkluderande och präglas av mångfald, jämlikhet och jämställdhet. Det är viktigt för såväl den enskilda individen som för samhället som helhet.

Partsmodellen är en förutsättning för en väl fungerande och trygg arbetsmarknad. Parternas överenskommelser är anpassade till branschens olika behov och bidrar på så vis till flexibiliteten på arbetsmarknaden. Modellen är under tryck från nya former för anställning, EU-arbetet med den sociala pelaren, rekryteringsgraden till fackföreningar och politikernas önskemål om arbetsrättsliga förändringar. Modellen måste stärkas och utvecklas för att möta nya förutsättningar på arbetsmarknaden. Där har fackföreningarna och arbetsgivarorganisationerna ett delat ansvar.

Utmaningar

- Arbetsvillkor och arbetsmiljö varierar mellan yrkesområden.
- Det kan vara svårt att få tillgång till kontinuerlig kompetensutveckling under arbetslivet.
- Den fackliga organisationsgraden behöver öka på hela arbetsmarknaden, liksom rekryteringen till fackliga uppdrag, förhandlingsstyrkan och kollektivavtalstäckningen.
- EU lägger förslag som får konsekvenser för partsmodellen, och inhemska politiker vill påverka lönesättning och kollektivavtal.

Saco verkar för att

- alla akademiker ska omfattas av väl fungerande offentliga trygghetssystem
- arbetslivet ska vara hållbart med goda arbetsvillkor och god arbetsmiljö
- förebyggande insatser prioriteras i arbetsmiljöarbetet
- främja det livslånga lärandet genom bättre förutsättningar för kompetensutveckling och vidareutbildning för alla akademiker under hela arbetslivet
- försvara, stärka, utveckla och synliggöra den svenska partsmodellen.

Högre kvalitet på utbildning

All utbildning ska hålla hög kvalitet. Då höjs inte bara utbildningsnivån i samhället utan även kunskapsnivån. Det stärker också människors omställningsförmåga under arbetslivet. Idag varierar kvaliteten mellan både högskolor och högskoleutbildningar. Högskolan har byggts ut och fått nya uppdrag men inte tillräckliga resurser. Det finns också utbildningsformer som konkurrerar med akademisk utbildning.

Hög utbildningskvalitet är en förutsättning för att akademisk utbildning ska stå för självständigt och kritiskt tänkande, bildning, gedigna kunskaper och hög kompetens. Högskoleutbildning definieras av sin koppling till forskning, och den ska vara tydlig inom alla utbildningar. De yrkesinriktade utbildningarna ska ha en god förankring i arbetslivet. Högskoleutbildningarna ska också vara relevanta på en arbetsmarknad i förändring och bidra till det livslånga lärandet. Det måste finnas ett stort utbud av ändamålsenliga kurser av kompletterande karaktär inom högre utbildning. Det förutsätter att högskolan tillförs resurser för att utveckla och tillgängliggöra kursutbudet. Samtidigt behöver finansieringssystemet ses över för att säkerställa att det finns tillräckliga ekonomiska incitament för högskolan att erbjuda ett kvalificerat kursutbud för yrkesverksamma trots en lägre genomströmning. Möjligheterna till fortsatt utbildning och livslångt lärande måste vara goda.

Skolan ska ge alla barn möjlighet att förbereda sig för arbetslivet och fortsatta studier på högre nivåer. Skolan har också ett kompensatoriskt uppdrag och ska utjämna skillnader mellan barn med olika bakgrund och förutsättningar. Idag brister likvärdigheten i det svenska skolsystemet. Det innebär att bostadsort och sociala och ekonomiska hemförhållanden har betydelse för den utbildning eleven får. Likvärdigheten och kvaliteten i skolan måste öka.

Utbildningens kvalitet är avgörande för forskningen, och kopplingen mellan utbildning och forskning är det som kännetecknar akademisk utbildning. Ett grundproblem för forskningen i högskolan är att andelen basfinansiering har minskat. Det gör högskolan mindre självständig och forskaren beroende av externa finansörer. Forskningspolitiken måste vara långsiktig och ha ett ökat fokus på forskarnas villkor och förutsättningar. Det stärker både forskningens och utbildningens kvalitet. Ett fritt sökande efter ny kunskap är en annan förutsättning för kvalitet i både forskning och utbildning. Den akademiska friheten måste stärkas.

Utmaningar

- Tillgången till utbildning av god kvalitet är ojämlik på alla utbildningsnivåer.
- Vad kännetecknar akademiker och akademisk utbildning?
- Det finns risk för politisk detaljstyrning av högskolan.

Saco verkar för att

- all utbildning ska hålla hög kvalitet
- staten ska ta huvudansvaret för skolan och dess finansiering
- högskolan ska ha hög och stabil basfinansiering.

Utbildning ska löna sig

Akademiker är viktiga för samhällets utveckling. Med sina kunskaper löser de akademiska professionerna nutidens problem och framtidens utmaningar. Deras prestationer och kompetens måste belönas, och de ska ha god löneutveckling över hela arbetslivet. Högskoleutbildning är en investering som ska löna sig.

Att utbildning lönar sig är viktigt både för individen och för kompetensförsörjningen i näringslivet och välfärden. En fungerande kompetensförsörjning är i sin tur en förutsättning för en stark svensk ekonomi. Många högskoleutbildningar som leder till yrken där det idag råder brist på personal, som inom vård, skola och omsorg, är idag ekonomiskt olönsamma. Det framgår tydligt i Sacos livslöne-studier. Samma yrken har ofta en dålig arbetsmiljö och små möjligheter till löneutveckling. Den offentliga sektorn måste ta sitt ansvar som arbetsgivare och prioritera dessa frågor. Förbättringar av lönerna för kvinnodominerade yrken i välfärden bidrar till att minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor.

Arbetslivet är inte jämställt. Ojämsställdhet på arbetsmarknaden och i familjen påverkar kvinnors arbetsmarknadsdeltagande och karriär. Det påverkar i förlängningen också pensionen. Samhället kan underlätta för familjer att göra mer jämställda val genom en tredelad föräldraförsäkring. Arbetsgivare inom alla sektorer har också ett stort ansvar för att synliggöra och värdera kvinnors och mäns utbildning och kompetens på ett likvärdigt sätt och möjliggöra karriär.

Utbildningens lönsamhet påverkas av skattesystemets utformning. Skattesystemet måste premiera utbildning och ansvarstagande, och uppmuntra människor att utveckla sina färdigheter. Systemet ska också vara effektivt och bidra till innovation och tillväxt.

Pensionen påverkar utbildningens lönsamhet eftersom livslönen även består av pension i form av både allmän pension och kollektivavtalad tjänstepension. En trygg framtida pension påverkar också viljan att utbilda sig till akademiker.

Utmaningar

- Livslönerna för vissa högskoleutbildningar är i nivå med eller lägre än de för vissa gymnasieutbildningar.
- Lönerna är relativt låga för många välfärdsyrken samtidigt som det finns stora behov av arbetskraft.
- Det finns skillnader i familjeansvar, löner och karriärmöjligheter mellan kvinnor och män.

Saco verkar för att

- akademikers kunskaper och kompetens synliggörs, värderas och belönas i samhället
- arbetsgivaren belönar högre utbildning, kompetens, ansvar och arbetsinsatser
- arbetsmarknaden ska vara jämställd och osakliga löneskillnader ska försvinna
- främja trygga och hållbara pensionssystem inom ramen för sitt politiska påverkansarbete.

Övriga samhällspolitiska beslut från Sacos kongress

Utöver det samhällspolitiska programmet tog Sacos kongress även ställning till några motioner med bäring på det samhällspolitiska området. Besluten är:

Saco ska:

- analysera livslöner och arbetsvillkor för olika grupper av forskarutbildade på hela arbetsmarknaden – både inom och utanför akademien
- verka för att staten höjer taket i sjukförsäkringen så att ersättningen från systemet i större utsträckning motsvarar vad som betalat in till systemet, och att uppräknings av taket i framtiden ska följa löneutvecklingen i samhället
- främja ökad facklig samverkan mellan förbunden i frågor som rör en hållbar och rättvis klimatomställning och uppdra åt styrelsen att 2022 inrätta samverkansrådet Saco Klimat, med särskilt fokus på miljömässig hållbarhet.

Saco, Sveriges akademikers centralorganisation, är den samlande organisationen för Sveriges akademiker. Vi är en partipolitiskt obunden facklig centralorganisation. Sacos 22 självständiga förbund företräder yrkes- och examensgrupper från hela arbetsmarknaden, inklusive egenföretagare. Något som förenar våra medlemsförbund är akademisk utbildning, kunskap, kompetens och yrkesstolthet. Totalt är över 945 000 akademiker medlemmar. Som företrädare för Sveriges akademiker är det självklart för Saco att ständigt påverka kunskapsnivån i Sverige. Utbildning och forskning som ger kunskap är en investering för såväl samhället som individen och är en av de viktigaste faktorerna för tillväxt och utveckling av ett samhälle.

